

הייתי

- מאת שלום כהן -

כאשר קיבל ראש מערכת "העולם הזה" את פתקת פירוריהעבודה דרך אשנב הברזל של הלשכה (תמונה לעיל), ניתנה לו הזדמנות לחקור ממקור ראשון את אחת התופעות המוזעזעות במדינה — עבודת הדחק. במשך השנים מאז החלה הממשלה יוצרת עבודות רק על מנת להעסיק מובטלים, נוצרה תמונה מקובלת של פועליהדחק: עומד לצדי הכביש, מוגדר בחוסר-יעילות את ערימת-החצץ. כאילו מידה מתאימה תמונה זו למציאות? האם עובדיהדחק הם אמנם בטלנים? מי הם בכלל? אלה הן חלק מהשאלות אשר שלום כהן יבררן בסידרת מאמרים זו. המאורעות והאנשים שיתוארו הם אמיתיים. חלק מן השמות בדוי.

ה שמש מצריפה על הצלעות הסלעיים של הרי אפרים ומסנחרת את העיניים. אין טיפה אחת של צל. אני מסיט את מבטי אל פנים המכונית ומנסה למצוא הקלה ממועקת החום. לשוא. בארגז המשאית, אשר שלושה ספסלי-לוחות הותקנו בו להסעת הפועלים, חם עוד יותר מבחוץ. מעל לראש ובצדדים מתוח הברונט האפור ואינו מעביר טיפת-אוויר. "חבר!" קורא מישהו מאחור, כשהוא נאחז בדופן המשאית, "לזוז!" הגופות על הספסל האמצעי מיטלטלים ברפיון; אברסלים נדחק אלי עוד יותר ואני נלחץ אל גרינברג. מגע שני הגופות המחוממים, מימיני ומשמאלי, מעורר בי בחילה. דרוש מאמץ כדי להוכיח לעצמי שגם אני מעורר בחילה בשני שכני, כי גם אני מכוסה אבק ושטוף-זיעה של פועלי-דחק. אברסלים, מארוקאי שבי-סיער ומגושם, מתחל על הספסל שממולי, מצליח להעלות את רגלו השמאלית ודוחף אותה על הספסל שממולי, בין שוקיהם של שניים מן היושבים שם. הוא מתבונן בתמהון בנעלו הסדוקה, ובאיטיות מושיט יד מיובלת לעברה. הוא חולץ את הנעל חסרת-השרוך, מתכופף, מניח אותה על הרצפה. מושיט שוב את ידו ומתחיל לקלף את הגרב. גרב צמר שחוקה ומטולאת. מתגלית רגל שסועת יבלות ואדומה כטרטן שלוק. בעדינות עילאית ובחיבה הוא מעסה את העקב, יורד לאורך כף-הרגל ומקרטע את בהונותיו בזה אחר זה. אחר הוא מגרד את רגבובי הבוץ והזיעה שנצטברו בין הבהונות. הסרתו אינו מורגש כמעט. הוא נבלע באדי הזיעה הממלאים את המכונית. אני מביט סביבי — איש אינו שם לב לאברסלים. העיניים קפואות או נמנמות. אברסלים מסיים את המלאכה. הוא מכופף את כף רגלו בתנועות נמרצות, מנער את האבק מגרבו, נועל את הנעל, נדחף לצדדים בהרחבה, נאנח אנחת הקלה — ונרדם בשיבה.

המכונית לוהטת ככבשן. מישהו מוצא את הכוח למלמל: "למה לא נוסעים, לעזאזל?" רק בקושי אפשר לששום. "רוצה להיות פועלי-דחק?" אני לועג במרירות לעצמי, "בבקשה!"

★ ★ ★

"הבר הסתדרות?"

ר וצה להיות פועלי-דחק? שאל פקיד לשכת העבודה, "בבקשה". זה היה לפני שבועיים, כאשר צעתי את צעדי הראשון אל המשאית הלהטת בין הרי אפרים. הפקיד נסל את תעודת-הזהות שלי, הפך בה, בדק בקפדנות את כתובתי. "למה עברת לחיפה?" שאל. "אצלנו אין עבודה", השבתי. "ואיזה עבודה אתה חושב שתקבל כאן?"

התערב הפקיד השני.

"לא איכפת לי, אני מוכן לעשות כל דבר. אפילו עבודת-דחק", עניתי. ופחדתי כל הזמן שהאיש יראה כי בדף שעמד תחת לפניו היה כתוב: "המקצוע: עתונאי". אבל הוא לא שם לב. היה עסוק מדי בידי היתה פיתקת-הכניסה מספר 7 ובחוץ חיכו עוד למעלה מארבעים איש. אם יקדיש יותר מ' שלוש-ארבע דקות לכל אחד, לא יספיק לגמור.

ביקש שתי תמונות. ותוך כדי כתיבה שאל: "הבר הסתדרות?"

"לא."

"למה אינך מצטרף?"

התחלתי לענות. אבל הוא כבר היה עסוק במשהו אחר. לא הקשיב אפילו להסבר. מס' פר 10-9-8 והלאה התרפקו בדלת בחוסר-סבלנות. "תן לי שתי לירות", פקד. כעבור דקה הושיט לי פתקת — עברתי את המיון. בעוד חמש דקות אהיה בעל התעודה הכחל-חלה של מבקש-עבודה מספר 1/443/59.

בחורץ היה חריר-ההמתנה מלא וגדוש. אפי' שר היה להכיר מיד את הרומנים התדשים: כולם חובשים מצחיות לראשם ולבושים חליפות. נערה בעלת זנב-סוס בלונדי ולר עסת גומי בשיטתיות של מכונת-לעיסה, עמדה לבדה בפניה. אפילו לא שמה לב למבטי הגברים; שקועה כולה בחוברת דקיקה של רומן-כיס, אשר רק האותיות "הבה" מבצבצות ממעטפתו הצבעונית. גם את מחפשת עבודה? שאלתי. "מי לעבוד? איפה לעבוד? אמא שלי אמרה לי להירשם. זה בשביל קופת-חולים. אם לא עובדים, משלמים פחות."

תימנית דקיקה, בת 16 לכל היותר, הח' ליפה הברקות עם נער בן-גילה. "יאבא יא, כמה שאתה טיפש! נתתי לו תמונה סתם ככה, מפני שהוא ביקש ממני. גם הוא נתן לי תמונה. זה סתם."

בחור לבוש חאקי ומרכיב משקפים הת' חדה בפני חברו: "זה הכל עניין פורמלי. יש לי כבר עבודה, אבל הם אמרו שאני צריך להיות רשום בלשכה. כן, לפני שעובד תי את הקיבוץ. בן-דודי סידר לי."

היו אלה חלק מעשרות האזרחים, החול-פים פעמיים בשבוע על פני ועדת הקבלה של לשכת העבודה הכללית, בבנין ההסתדרות בחיפה. התחנה הבאה לגבי — לשכת העבודה ברחוב יבנה, הדר-הכרמל.

★ ★ ★

אלבום תמונות בחנות

ה שעה שמונה בבוקר. השמים אפורים ועמוסי-עננים. הלשכה שוכנת בקר

המנהלים הם בני כל הגילים והגליות: תימני מזוקן, עולה שזה עתה הגיע מרומניה, פועל וותיק שפוסט ממקום עבודתו הקודם ואין לו מוצא אלא לאחוזו בטוריה של פועל דחק.

המנהלים עומדים לרגלי אחד המדרונים, עוקבים אחרי עבודת הפועלים. הפועלים רואים בהם אויבים בנפש, עקב דרישותיהם למילוי הנורמה היומית.

העולה שהגיע לפני חודשיים מרומניה יח מלא להט ציוני. הוא יצא לעבודה בחליפה ובעניבה, לא הסירן כל היום.

היפהפיה שולה אבר'חסירה (16), עובדת כגבר בעבודת דחק מפרכת ומפרנסת את אמה. ילידת מרוקו.

הסבא רחמים דהאן, יליד עיראק (64) תמיד מתבדח, תמיד מניח להפחית מן הנורמה ובכל זאת: פועל טוב.